

בגזירה זו נכלל שכל הפוסל את התרומה מטמא משקים להיות תחילה — כלומר, משקה הנוגע בדבר הפוסל את התרומה, חוזר להיות ראשון-לטומאה, שהאכל הנוגע בו יפסול את התרומה (תוס'); —

הכלים שנטמאו במשקים שנטמאו משרץ, פוסלים את התרומה — גזרה משום משקה זב וזבה [שהוא מטמא את הכלים מן התורה, שהרי הוא אב-הטומאה. וכי ירק הזב בטהור...].

הוא הדין לכלים שנטמאו במשקים הבאים מחמת ידיים. תוס', ראב"ד (אבה"ט ד,י), רמב"ן ועוד. אבל הרמב"ם (שם) כתב שמשקים שנטמאו מחמת ידיים אינם מטמאים כלים. וכן משקים הבאים מחמת זה שבא במים שאובים או שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובים — אינם מטמאים כלים (שם ט,א).

טומאות אלו שגזרו חכמים, אינן טעונות הערב שמש, אלא דיו בטבילה, [ובטומאת ידיים — בנטילה], וטהור. כן כתב רש"י מערוך בטומאת גוויה, (וכ"מ במשנה פרה יא,ה ועוד. ע' גליונות קה"י). וה"ה לשאר טומאות אלו — כמוש"כ הרמב"ם אבה"ט ט,א; —

ב. שלמה המלך גזר טומאה לסתם ידיים בקדשים, שתיקן להם נטילת ידיים (ע' מצפה איתן ומגדים חדשים. ואם נגעו בספר או בדבר הפוסלן — צריכים הידים טבילה. ע' חגיגה יח ופסקי התוס' שם; דברי אמת דף נא ע"ג). ובאו שמאי והלל (בהסכמה אחת. ר"ד ועוד) וגזרו בתרומה, ולא קבלו מהם, ובאו תלמידיהם וגזרו [באותו יום שגזרו י"ח גזרות, נחלקו בית שמאי ובית הלל בטומאת ידיים ונמנו ורבו בית שמאי וטמאום] — וקבלו מהם.

דף טו

יח. א. באלו מחלוקות נחלקו שמאי והלל?

ב. מי גזר טומאה על ארץ העמים, וכיצד?

ג. על אלו ספקות-טומאה שורפים את התרומה?

א. שמאי והלל נחלקו בשלש מחלוקות: שיעור עיסה החייבת בהפרשת חלה; שיעור מים שאובים הפוסלים את המקוה; וטומאת נדה למפרע; —

שמאי אומר: מקב (ומעלה) חייב בחלה. הלל אומר: מקביים. וחכמים אומרים: קב ומחצה (— במידות ירושלמיות, לאחר שהוסיפו שתות על המדה המדברית. והיינו קב ו-4/5 הקב במדה מדברית, שהיא 'עשירית האיפה' מלגיו). ור' יוסי אומר מעט יותר.

א. הלכה כחכמים. ושיעורים אלו כולם בנפח הקמח.

ב. למעשה, יש אומרים להפריש בברכה החל מ-1666 גרם, וי"א מ-1680, ויש אומרים מ-2250 ויש נוהגים מ-2300 גרם. ולהפריש ללא ברכה — יש אומרים שצריך מ-1248, ויש מחמירים מ-1200.

ג. יש מפרשים ששמאי והלל דברו גם הם במדה ירושלמית, ומחלוקתם אם יש להפריש אחד מכ"ד — ביצה מקב, או אחד ממ"ח — ביצה מקביים.

מים שאובים שנפלו למקוה קודם שהושלם לארבעים סאה — פסלוהו חכמים, ואפילו המשיך אחר כך לתוכם אלף סאה. הלל אומר: מלוא היין (12 לוג) מים שאובים פוסלים. שמאי אומר: 9 לוגין. וחכמים

אומרים על פי עדות שני גרדיים משער האשפה שבירושלים בשם שמעיה ואבטליון: 3 לוגין. וקיימו חכמים את דבריהם.

שמאי אומר: כל הנשים דיין שעתן — משעה שבדקו ומצאו דם הן מטמאות, ואינן מטמאות טהרות למפרע. והלל אומר: מפקידה לפקידה, ואפילו לימים הרבה. (כלומר מטמאה למפרע מלאחר שבדקה בפעם האחרונה ומצאה טהורה). וחכמים אומרים: או מעת לעת או מפקידה לפקידה — כאחד משניהם לקולא.

עוד נחלקו שמאי והלל על סמיכת הקרבן ביום טוב, אלא שבזה נחלקו עוד רבים באותה מחלוקת. וכן נחלקו על הבוצר לגת, האם הוכשרו הענבים על ידי המשקה הנדלף עליהן, אלא שהלל שתק לשמאי ולא עמד במחלוקתו.

יש מי שכתב שלא מנו כאן אלא דברים שנחלקו בהם שמאי והלל לבדם, ולא דברים שנחלקו בהם עם בתיהם (עפ"י שדי חמד ה, קיג). ויש חולקים (ע' מגדים חדשים).

ב. מסקנת הגמרא שיוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלם גזרו טומאה על עפר ארץ העמים (= 'גושה') שיפסול את התרומה במגע, להיותה תלויה — לא נאכלת ולא נשרפת.

באו חכמים שלאחריהם, שמונים שנה קודם חורבן הבית, והוסיפו טומאה על אוירה — לתלות. ושוב גזרו לאחר החורבן באושא, על גושה לשרוף. [ואוירה — נשאר כמקודם, לתלות].

התוס' כתבו שהמביא עפר ארץ העמים לארץ — מטמא במגע ובמשא ולא באהל. ועכ"פ לדעת רבי שמעון שקברי עכו"ם אינם מטמאים באהל. וע"ע רש"י בכורות כב (ובמפרשים שם) וסנהדרין יב ותוס' שם; משל"מ — טו"מ יא, א.

הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל, באופן שאינו מאהיל על הגוש — נסתפקו בגמרא (בנויר נד): האם גזרו עליו טומאה אם לאו. כן פרשו התוס'. ורש"י כאן נקט שתרומה שנכנסת לאויר ארץ העמים ויש דבר החוצץ בינה לעפר — טהורה. ויש מחלקים בין חציצה מלמטה בלבד, ובין דבר הסתום מכל צדדיו, שאפשר ואף טומאת אוירה אין בזה. (וע"ע חדושי הגר"ח הלוי הל' טומאת מת ה, א; שיעורי ר' שמואל גטין ת:).

ג. באושא גזרו על ששה ספקות ששורפים עליהם את התרומה — בית הפרס; עפר הבא מארץ העמים; בגדי עם הארץ; כלים הנמצאים; רוקין; מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה.

לפרש"י, מי רגלים — אף על פי שאין ידוע אם של אדם הם, גזרו עליהם טומאה. לפהתוס', בספק כזה אין שורפים תרומה אלא אם ניכר שהם של אדם. והרמב"ם (אבה"ט ספ"ג ובפיה"מ) פרש: מי רגלי אדם טמא שנתערבו במ"ר בהמה ואין ידוע אם בטל מראיתם אם לאו. פירוש: אין ידוע אם הרוב של בהמה אם לאו (עפ"י זכר יצחק ת. וע' שפ"א).

— תרומה שנגעה בכל אחד מאלו, הריהי נשרפת. ואף על פי שאינם אלא ספק. (ומן התורה הם טהורים אלא שחכמים גזרו עליהם טומאה. עפ"י תוס'. ואין חילוק בין רשות היחיד לרשות הרבים. מפרשים כאן; חזו"א זבים ב, ג). אבל ספק מגען — ברשות היחיד, לחכמים תולין ולר' יוסי שורפים. וברשות הרבים — טהור.

א. נראה לר"י: שדה שאבד בה קבר ולא נחרש — הרי זה ספק דאוריתא, וגם על ספק מגען ברשות היחיד שורפים. (וע' ריש נדה, מחלוקת חכמים ור' שמעון), ולא דברו כאן אלא בבית הפרס שנחרש בו קבר. ומרש"י משמע שגם בזה מחלוקת. וכן יש לדייק מלשון הרמב"ם